

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут Сумського державного університету
Фармацевтична компанія «Фармак»
Управління освіти Шосткинської міської ради
Виконавчий комітет Шосткинської міської ради

ОСВІТА, НАУКА ТА ВИРОБНИЦТВО: РОЗВИТОК І ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ

II Всеукраїнської науково-методичної конференції,

(Шостка, 20 квітня 2017 року)

Суми
Сумський державний університет
2017

УДК 808.1

ЛЕКСИКА ОБМЕЖЕНОГО ВЖИТКУ В ІДІОСТИЛІ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

А.В. Бубенець, Н.В. Дацюк

Шосткинська гімназія

41100, м. Шостка, вул. Інститутська, 4

gimn-shostka2015@ukr.net

Лексика обмеженого вжитку становить вагомий шар фонду сучасної української мови. Різні підходи до класифікації стилістично забарвленої лексики свідчать про актуальність даної теми. Загальноприйнятою у лінгвістиці є така класифікація структурно-семантичних груп лексики обмеженого вжитку: діалектна лексика, або діалектизми, терміни, професіоналізми, жаргонізми, арготизми, історизми, архаїзми, неологізми.

Творчість Гр. Тютюнника аналізується в монографіях Л.Воловця, Л.Мороз, у статтях В.Даниленка, І.Дзюби, В. Дончика, Р. Мовчан, О. Неживого, О.Сизоненка та ін. Однак вивчення використання означеної групи лексики української мови в ідіостилі українського письменника Гр.Тютюнника не було предметом спеціального дослідження, що й зумовило вибір теми нашої курсової роботи «Лексика обмеженого вжитку в ідіостилі Григора Тютюнника».

Отже, актуальність проблеми пояснюється кількома чинниками: по-перше, необхідністю системного вивчення всіх структурно-семантичних груп лексики обмеженого вжитку; по-друге, реалізації цих груп у художній літературі (на прикладі творчості Гр. Тютюнника).

Метою даного дослідження є вивчення лексики обмеженого вжитку: діалектів, професіоналізмів, термінологізмів, жаргонізмів, арготизмів, аналіз реалізації соціальних і територіальних діалектизмів в художній літературі (на прикладі оповідань Григора Тютюнника), їх художньо-естетична оцінка.

Аналіз стану проблеми, використаний у рамках дослідження, досягнення поставленої нами мети передбачає розв'язання таких завдань:

- 1) проаналізувати наукову та лінгвістичну літературу з теми дослідження;
 - 2) схарактеризувати теоретичні основи вивчення стилістично забарвленої лексики на основі дослідження праць мовознавців;
 - 3) визначити сутність груп лексики обмеженого вжитку: діалектизмів, професіоналізмів, термінологізмів, арготизмів, жаргонізмів;
 - 4) визначити, систематизувати та проаналізувати функціональні особливості лексики обмеженого вжитку в ідіостилі Григора Тютюнника);
 - 5) визначити роль стилістично забарвленої лексики у складі лексики сучасної української мови;
- б) укласти картотеку та словник до теми.

Аналіз семантичних та функціонально-стилістичних особливостей використання лексики обмеженого вжитку в ідіостилі Григора Тютюнника дозволив зробити наступні висновки.

Сучасна українська мова має добре розвинену лексичну систему, яка здатна забезпечити всі потреби мовлення у будь-якій ситуації. Кожна лексична одиниця займає своє вмотивоване місце у всій лексичній системі мови і широко використовується для реалізації комунікативних потреб суспільства. Таким чином лексика української мови відтворює не лише багатство мислення, а й переживання та почуття мовця. Лексичні одиниці є багатофункціональними, завдяки чому вивчаються враховуючи всі можливі вияви їх функціонування у мовленні.

Лексика обмеженого вжитку не лише є засобом вираження думки, а й служить для відтворення національного колориту, реалістичності зображуваного, а також передає емоції, почуття та ставлення мовця до висловлюваного.

Індивідуальний стиль письменника розкривається саме у використанні ним мовних засобів, адже «ідіостиль – це така системність виразових засобів мови письменника, яка вирізняє, виділяє його мову серед інших мовців. Ця системність індивідуального мовного стилю ґрунтується на взаємозв'язку і взаємозалежності мови і мислення, на когнітивному характері мови... Ідіостиль письменника на тлі загальнонаціональної мови відображає його індивідуальне світобачення і світосприйняття, через окремі специфічні мовні засоби чи оригінальне авторське використання їх». У прозі Григора Тютюнника використання стилістично забарвленої лексики є засобом створення мовного портрету його героїв, відтворення емоцій та почуттів та показу їхніх умов життя загалом.

У ході нашого дослідження ми не тільки визначили функціональні особливості лексики обмеженого вжитку, а й переконалися у її зв'язку зі стилістикою та розвитком мовлення, оскільки стилістика визначає правила доречного використання усіх лексичних одиниць у процесі комунікації.

У художніх текстах розкривається все багатство і краса української мови. Саме у художній літературі переважає образне зображення дійсності, оскільки художня література покликана впливати засобами художнього слова через систему образів на почуття й емоції читачів.

У контексті художніх творів Григора Тютюнника розкриваються функціонально-стилістичні особливості лексики обмеженого вжитку. Індивідуальні риси майстерності автора передають правдивість зображення людських характерів, відтворення їхнього побуту, а також показ вчинків та емоцій персонажів.

Особливо виразним є вживання письменником таких груп лексики обмеженого вжитку, як: діалектна лексика; спеціальна і професійна лексика; специфічно-розмовна і вузькорозмовна лексика та застаріла лексика. При цьому слід зазначити, що використання значного арсеналу таких слів не ускладнюють сприйняття авторської оповіді, оскільки виокремлені нами лексеми вводяться в художній твір у спеціальних контекстах або автор вводить такі слова, що є структурно близькими до загальноновживаних.

Теоретична і практична значущість досліджуваної проблеми полягає у можливості використання матеріалу з даної теми учнями на уроках української мови, під час підготовки до ЗНО. Результатом нашої роботи є створення словника лексики обмеженого вжитку, використаної у творах Григора Тютюнника (додаток В).

Безумовно, специфіка використання лексики обмеженого вжитку в творчості Григора Тютюнника не вичерпується вище згаданими явищами і має широкі можливості для подальших досліджень, які у майбутньому створять повну картину ідіостилію Григора Тютюнника.

Список використаних джерел:

1. Бибик С.П. Естетичні модифікації народорозмовності в ідіостилі Григора Тютюнника. Автореф. дис. канд. філ. наук. – К., 1994. – 25 с.
2. Бійчук Г. Актуалізація архетипів національно підсвідомого засобами художнього слова. На матеріалі творчості Гр. Тютюнника / Г. Бійчук // Дивослово. – 2005. – № 11. – С. 9-13.
3. Білодід І.К. Вибрані праці в трьох томах / І.К. Білодід; відп. ред. В.М.Русанівський, редкол., І.К.Білодід, редкол. П.Ю.Гриценко, редкол. І.П.Чепіга, упоряд., приміт., П.Ю.Гриценко, упоряд., приміт. І.П.Чепіга Т.2. – 1986.
4. Мороз Л. Григир Тютюнник. – К.: Дніпро, 1991. – 207 с., Іл. – (Літ. Портрет).
5. Неживий О. Текстологія творчої спадщини Гр. Тютюнника / О. Неживий // Слово і час. – 2005. – № 7. – С. 28-36.
6. Петленко Л. Кольороепітети у прозі Гр. Тютюнника / Л. Петленко // Дивослово. – 2009. – № 3. – С. 16-21.